

אגרת תימן

אגרות הרמב"ם - אגרת תימן

אגרת תימן להרמב"ם זצ"ל

העתיקה רבי נחום מערבי ז"ל וקרא שמה פתח תקוה.

מני אנא משה ב"ר מיימון הדיין ב"ר יוסף החכם

ב"ר יצחק הרב ב"ר עובדיה הדיין ז"ל.

חזקו ידים רפות וברכים כושלות אמצו. לכבוד גדול וקדוש מר ורב יעקב החכם הנחמד היקר הנכבד בן כבוד מר ורב נתנאל ז"ל בן אלפיומי. ובכלל כל אלופיני אחינו כל תלמידי הקהלות אשר בארץ תימן. ישמרם צורך ויגן בעדם אמן סלה.

על שרשי האמת יעידו גזעיהם, ועל טוב המעיינות ישהידו נובעיהם. ואמנם כי משרש האמת פרח נצר נאמן. וממעייין החסד נהר גדול נמשך בארץ תימן. להשקות בהם כל גנים. להפריח הנצנים. והנה הוא לאטו נדבר. כל עיף וצמא במדבר. ובו מצאו ספקם ודיים. כל עוברי דרך ואיי הים. לכן העבירו קול בספרד ובספרוים. מקצה השמים ועד קצה השמים. הוי כל צמא לכו למים. והסוחרים כולם יחד לשואליהם עונים כי מצאו מטע יפה ונעמן. ומרעה טוב כל רזה בו ישמן. ולרועיהם בו מרעה נאמן. יושבי ארץ תימן. וכי הם לדל נותני לחמו. מסעד לעשיר מקדימי שלומו. הליכות שבא קוו למו. וידם לכל עוברי דרך מתוחה. וביתם פתוחה לרווחה. ועמם מצאו הכל מנוחה. ונסו יגון ואנחה. וכל היום הוגים בתורת משה. הולכים בדרך הורה רב אשי. רודפי הצדק. ומחזיקי הבדק. מעמידי עקרי התורה על תלם. מקבצים נפזרי ה' במלולם. מקימי כל המצות בדקדוקיהם במקהלותם. אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותם. ברוך ה' אשר לא השבית מקימי תורה ושומרי חקים. באיים הרחוקים. כאשר הבטיחנו בטובו וחסדו. על ידי ישעיהו עבדו. ואתם האות כאשר הודיענו. מכנף הארץ זמירות שמענו. יסעדכם ה' להקים דת וחקה. לשמור משפט וצדקה. לנצור מצותו ודתו. לאחוז בבריתו. אמן סלה.

וכאשר הגיע אלינו כתבך יקירנו למצרים. נעמו כל אזנים. כי תאוה הוא לעינים. והוא העיד בפנינו עליך כי ממשרתי השם אתה העומדים בהיכלו. החונים על דגלו

ב אגרת תימן

ומרודפי התורה ואהבי דתותיה. השוקדים על דלתותיה. יפתח ה' לך את מצפוניה. וימלא לבך מצפוניה. ויהיו דבריה נר לרגליך. ואור לנתיבתך.

וזה אשר אמרת ידידנו בכתבך כי שמעת מקצת אחינו אנשי גליותנו ישמרם צורם. שהם מהללים אותי ומרבים ומנשאים ועורכים אותי לגדולי איתנים. לפי אהבתם ספרו. ובטובם ובחסדם דסרו וחברו. ודבר דבור על אופניו ממני שמע. ואל אדם אחר אל תישע. אני קטן מקטני חכמי ספרד. אשר עדים בגלות הורד. ותמיד אשקד במשמרותי. ולא השגתו חכמת אבותי. כי ימים רעים וקשים פגעונו. ובשלוה לא התלוננו. יגענו ולא הונח לנו. אבל רצתי אחר הקוצרים בכל שבילים. ואלקטה בשבלים. אקבץ הבריאות והמלאות. והצנומות והרקות לא אבעט. זה שבתי הבית מעט. ולולי ה' שהיה לנו ואבותינו ספרו לנו. לא השגתי המעט אשר אספור. וממנו תמיד אשבור. ועל אודות ידידנו תלמידנו ר' שלמה סגן הכהנים החכם הנבון אשר אמרת בכבתך כי הוא מרחיב פיהו במהללינו. ומאריך לשונו בשבחנו. לשון הבאי דבר בתשוקתו והגדיל לספר באהבתו ובחמלתו. יצ"ו ויהיה כגן פורח. ויחזירנו אלינו שלם ושמח. ושאר ענייני כתבך אשר שאלת להשיבך עליהם כך ראיתי להשיב בלשון קדר וניבו. למען ירוץ הקורא בו. בכל האנשים והטף והנשים. כי תשובת עניינו אחד. ראויה לעמוד עליה כל קהלותכם יחד.

אמנם מה שזכרת מן העומד בארץ תימן שגזר שמד על ישראל והכריח כל המקומות שיש לו ממשלה עליהם לצאת מן הדת. כמו שעשה הכנעני בארצות המערב. שמועה זו הסירה הדר פנינו. ורגזו וחלו עליה כל קהלותנו. ובאמת יש לנו לומר עליה שהיא שמועה רעה אשר כל שומעה תצלנה אזניו שרפו לה לבותנו ונתבלבלו מועצותנו. לצרות הגדולות האלה. נמשכו לנו שמד בקצוי העולם ממזרח ומערב. ויהיו בני ישראל בתוך אלה מזה ואלה מזה. ועל העת הקשה הזאת שראה הנביא במחזה. התחיל להעתיר בעדנו. ולהתפלל עלינו. ככתוב (עמוס ז' ה') ואמר אדני אלהים חדל נא מי יקום יעקב כי קטן הוא. ודבר זה לא יהרהר בו בעל אמונה. ולא ישליכהו מי שיש לו במשה אמנה. ואין ספק להיות אלו חבלי משיח. שהיו החכמים מבקשים מהבורא שלא יהיו מצואים בהם. וגם הנביאים היו מרעידים בהעלותם אותם על רעיוניהם כמו שאמר (ישעיהו כ"א ד') תעה לבבי פלצות בעתתני וגומר. וגם בספר הישר אמר הבורא אוי למי שיהיה מצוי באותו הזמן משומו אל. אבל מה שאמרת שדעת קצת בני עמנו נעדרה ונתבלבלה ונעה לבבם והתחדש להם ספק ונתעלפה סברתם, וקצת לח סרו מאמונתם ולא נתעלפו ולא חרדו זה לזה. דבר זה כבר קדם על ידי דניאל עליו השלום כמו שהודיענו הבורא כי

בהאריך לנו הימים בגלותנו ובבא הצרות עלינו יצאו רבים מן הדת ויתחדש להם ספק ויטעו. וסבה זו תהיה בראותם דלדולנו ותוקף יד מוננו והתגברותם עלינו. וקצתם לא יתחדש להם ספק ולא תתבלבל סברתם שנאמר (דניאל י"ב יו"ד) יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים והמשכילים יבינו. והוסיף לבאר לנו שאפילו המשכילים ההמה והמבינים שעברו עליהם צרות ועמדו כנגדם ונשארו באמונתם בה' ובמשה עבדו עדיין יעברו עליהם צרות קשות ורעות יותר מן הראשונות שעמדו כנגדם עד שיתחדש להם ספק ויטעו ויתעו עד שלא יתבאר להם כי אני מעט מזער כמו שאמר (דניאל י"א ל"ה) ומן המשכילים יכשלו לצרוף בהם ולברר וללבן עד כעת קץ וגומר.

ועתה אחינו חייבין אתם להטות אזנם ולשמוע מה שאסדר לפניכם ותלמדוהו לטף ולנשים כדי שיתקיים להם מה שהסתפק מאמונתם ויתחזק בנפשותם האמת שאין לזוז ממנה ויצילנו הבורא ויצילכם מן הספק.

דעו שזאת היא תורת ה' האמתית שנתנה לנו על ידי אדון כל הנביאים הראשונים והאחרונים. שבתורה הזאת הבדילנו הבורא משאר בני העולם שנאמר (דברים יו"ד ט"ו) רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכס מכל העמים כיום הזה. ואין זה לפי שהיינו ראויים לכך אלא בחסדו של בורא וטובו שהתחסד אלינו והטיב לנו בשביל שקדמו לאבותנו מעשים טובים בידיעת הבורא ובעבודתו. שנאמר (דברים ז' ז') לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכך וגומר. ומפני שיחד אותנו הבורא במצותיו ובחוקותיו והתבארה מעלתנו על זולתנו בכללותו ובמשפטיו, שנאמר (דברים ד' ח') ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים וגומר, קנאונו העכו"ם כלם על דתנו קנאה גדולה, וילחצו מלכיהם בשבילה לערער עלינו שטנה ואיבה, ורצונם להלחם בה' ולעשות מריבה עמו ואלהים הוא ומי ירב לו. ואין לך זמן מאז שנתנה לנו תורה עד זמננו זה שכל מלך עכו"ם גובר או מכריח או מתגבר או אנס שאין תחלת כוונתו ודעתו לסתור תורתנו ולהפך דתנו באונס בנצחון ובחרב. כמו עמלק וסיסרא וסנחריב ונבוכדנצר וטיטוס ואדריונוס והרבה כיוצא בהן. זהו הנוע האחד משני הנועים שהתכוונו בו לנצח החפץ האלהי. אבל הנוע השני הם המחודדים משאר המלכויות והחכמים מיתר הלשונות כמו האדומים והפרסיים והיונים שאלו כמו כן שמו כוונתם לסתור דתנו ולהפר תורתנו בטענות שטוענין אליה ובקושיות שמחברים. ומגמתם בכל זה להפר התורה ולמחות עקבותיה בחבוריהם כמו שהתכוונו האנסים במלחמותהם. ולא יצלח ולא זה, שהקדוש ב"ה בשר אותנו על ידי ישעיהו שכל אנס או נצחן שיתכוון לסתור תורתנו

ולבטל דתנו בכלי זייןשבר הבורא כלי מלחמתו ולא יצליחו. וזה על דרך משל כלומר שעצתוח לא תשלם לעולם. כמו כן כל טוען שיתכוון לבטל מה שבידינו מיצא מחויב מן הדין בטענתו ויבטל אותה ולא תתקיים. כמו שנאמר (ישעיהו נ"ד י"ז) כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאם ה'. ושתי אלו הכוונות כלומר העכו"ם המתכוונים לשתי אלו הכוונות עלה בדעתם שבנין זה אינו נוח ליהרס ואף על פי כן עשו אחוה להרוס יסודות הדת שהוטבעו במעבה נאמן, והם בכל זה מוסיפים יגיעה ועצב והבניין יעמד על חזקתו. והאמת יהתל בהם וישחק. כלומר הקב"ה שהוא האמת יושב ומהתם ושוחק בהם על שהם מתכוונים בחלישות שכלם כוונה שאין לה תכלית. ועל זה העניין אמר דוד עליו השלום ברוח הקודש בראותו כוונתם לסתור דת האמת ובראותו שהקדוש ב"ה יושב ומשחק בהם (תהלים ב' ג') ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. ועדיין אנו בחונים ומנוסים בשתי הכתות האלה מיום מלכותנו וקצת ימי גלותנו. ואחר כך התחדשה כת אחרת שמגדלת בעניינה ומררה חיינו משתי ענייני הכתות כלומר מכת ההתגברות ומכת הטענות והקושיות. וראתה בעצה להכחיד שם אומה זאת מדרך אחר, והוא שהתנכל בעצתו להתודע בשם נבואה ולחדש דת מבלעדי תורת ה' והודיע ברבים ששתי התורות מאת ה' וכוונתו לחדש הספק ולהכניס מבוכה בלבותנו בהיות התורה אחת הפך האחרת ושתיהן מכוונות לאלוה אחד להיות זה מבוא ושער לסתור תורתנו. ובכל זה כבר ניבא דניאל ואמר בסוף שסופו להכשל שנאמר (דניאל י"א י"ד) ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו. ואחריו לזמן ארוך עמדשה דת מיוחסת אליו מאומת בני עשו שלא היתה כוונתו אליה ולא עלתה כמו כן במחשבתו ולא הזיק שום דבר לישראל ולא נולד בהם ספק לא לכלל ולא ליחידים לפי שהתבאר להם חסרונו ושנכרת ואבד בידינו עד שנעשה בו מה שנעשה. ועמד אחריו משגע ונהג כמנהגו כלומר לשנות דתנו הואיל ופתח בו הפתח. והוסיף עם כל זה כונה אחרת שרדף אחר המלכות ובקש שישתעבדו לו. והתחדש מה שהוא מפורסם. וכולם אין חפצם אלא לדמות שקריהם לדת ה' ולא תדמה המלאכה האלהית למלאכה אנושית אלא לתינוק שאין לו ידיעה באחד מהן. ואין הפרש בין דתנו זאת לשאר הדתות שרוצים לדמותם אליה אלא כמו שיש ההפרש בין האדם החי המרגיש ובין הצלם שפסלו האומן מעץ או שיצקו ממתכת כלומר מכסף או מזהב או שפתח מאבן גלל כלומר מאבני שיש וזולתו עד שתקנו וציירו בצורת אדם. שהכסיל אינו יודע החכמה האלקית והמלאכה ההיא בראותו הצלם ההוא בדמות אדם בכל משטחו הגלוי וכתבניתו ובדמותו ובמראהו יחשוב שנעשה כמו שנעשה

האדם לפי שאינו יודע הפנימיות של שניהם, אבל החכם היודע הפנימיות של זה ושל זה אז יודע שהפנימיות של זה הצלם אין שם תקון מלאכה. וכן ידע שהפנימיות של אדם יש בה הנפלאות האמתיות והמלאכות המורות על חכמת הבורא יתברך בראותו עצביו נמשכים בבשר שהוא סבת התנועה החפצית הנקרא בלשון ערב עצל ובלעז מוסקול באברי הבשר והתלדכם ונטית יתרותיו ומקום דבוקם ולפיפת קשוריו ואיכות גדולו והרכבת אבריו ופרקיו ומוצא עורקיו המתנועעים והעורקים שאינם מתנועעים והתחלקם וישוב נתחיו קצתם על קצתם החיצונית והפנימיים כל דבר ודבר על מתכונתו ותבניתו ובמקומו. כן הדבר בכסיל שאינו יודע סתרי כתבי הקודש ופנימי המצות. כשירצה לערוך דתנו זאת אל דת המזוייפת הנפעלת יחשוב שיש ביניהם ערך ודמיון. הואיל וימצא בדת ה' איסור והיתר ובדת המזוייפת הנפעלת כמו כן. ובדת ה' ימצא מיני עבודות ובנפעלת כמו כן מיני עבודות. ודת ה' יש בה צוויים הרבה ואזהרות ועונשים ושכר, וכמו כן בזאת המזוייפת הנפעלת. ואלו היה יודע פנימיותיהם הי' יודע שהדת האלהית האמתית שחכמתה בפנימיותיה ושאין לה שום צווי ולא אזהרה שאין בפנימיות שלה דברים המביאים תועלת בשלמות האדם ומרחיקים ממנו נזק שמונע ממנו השלמות ההיא ויגיעו לו בהם מעלות המדות ומעלות הדעות להמון כפי יכלתם וליחידים כפי השגתם ובהם יהיה הקבוץ האלהי המעולה והמגיע והחונה על שתי השלמיות האלו. כלומר השלמות הראשונה שהיא התמדת קיומו בעולם הזה על מיטב הענינים הנאותים לאדם. והשלמות השנייה שהיא השגת המושכלות כמו שהם בעצמם כפי כחו של אדם. וידוע כמו כן שהדתות ההם המדמים לדתנו הם דברים שאין להם פנימיות אלא ספורים ודמיונים שהתכוון להם המדמה לכבוד עצמו ולאמר עליו שהיה כפלוני ופלוני. והתבארה עברנותו לנגד החכמים ונעשה הדבר שחוק וליצנות כמו שמשחקים מפעלות הקוף כשידמה מעשיו למעשה אדם. וכבר הודיענו הבורא על ידי דניאל עליו השלום שדבר זה עתיד להיות ושבאחרית הדבר יעמוד אדם ויגלה דת שתדמה לדת האמת וידבר גדולות ויאמר שירדה עליו רוח נבואה ונתן לו ספר ושדבר הבורא עמו ואמר הוא לבורא וכיוצא בזה מהרבות דבריו, אמר דניאל כשספר עמידת מלך אדום. ודמה עמידת משגע ואיך יהיה נוצח למלך אדום ולמלך פרס ויון, לקרן צומחת שארכה וגדלה, כמו שיתבאר זה מן הפסוקים להמון וליחידים שהם עניינים שנגלו במציאות כלומר בעולם ואין לפסוקים ההם פירושים אחרים אלא כפשטם. שכן אמר (דניאל ז' ח') משתכל הוית בקרניא ואלו קרן אחרי זעירה סלקת ביניהון ותלת מן קרניא קדמיתא אתעקרא מן קדמה ואלו עינין כעיני אנשא בקרנא דא ופוס ממלל רברבן. ואתה עיין בחכמת

זה המשל ותראה נפלאות. אמר שראה הקרן הצעירה הצומחת ובעוד שהיה מתמיה על אריכותיה ועל שהפילה שלש קרנות מלפניה עד שראה לקרן ההוא עינים כעיני אדם ופה מדבר גדולות. כלומר שהעומד הזה ידמה דת שתדמה לדת האלהית ויאמר שהוא נביא וירבה דברים. ובאר לנו דניאל שכוונתו תהיה להפך ולבטל התורה הזאת שבידינו ויתכוון לשנותה שכן אמר (שם) ויסבר להשניה זמנין ודת ויתיהבון בידה עד עדן ועדנין ופלג עדן. ובאר לו הבורא יתברך לדניאל שהוא עתיד לאבדו אחר גדולתו וגדולת אריכותו עם כל הנשאר מן האומות שקדמוהו. ושלשת המערערים האלה כלומר הכת האנסית, והכת הטוענת טענות, והכת המתדמה לדתנו, כלם יאבדו. ואם תראה להם שום גבורה ונצחון בשום זמן לא תעמד להם הגבורה ההיא ולא יאריך להם הנצחון ההוא. וכן גזר עמנו בוראנו יתברך והבטיחנו מעולם ועד עולם שכל זמן וזמן שיעמוד על שונאיהם של ישראל שמד או שיתחדש עליהם שום רוגז שהוא עתיד לסלקו ולהסירו. שכן אמר דוד ברוח הקודש מספר בלשון האומה שמתרעמת מתוקף יד העכו"ם בנו ופשוט ממשלתם עלינו מתחלתנו. ואף על פי כן אין בהם יכולת להאבידנו ולמחות את שמנו. ואף על פי שרודפים אחרינו ומנגעים אותנו בשמדות וגזרות. שכן אמר דוד עליו השלום (תהלים קכ"ט א' ב') רבת צררוני מנעורי יאמר נא ישראל רבת צררוני מנעורי גם לא יכלו לי. ואתם אחינו האינכם יודעים שבימי נבוכדנצר הרשע הכריחו את ישראל לעבוד עבודה זרה ולא נצל מן הנמצאים אלא דניאל חנניה מישאל ועזריה, וסוף דבר השמידו הבורא יתעלה והאביד נימוסו וחזרה האמת למה שהיתה. וכן אירע בבית שני כשגברה מלכות יון הרשעה וגזרו שמדות גדולות ומשונות על ישראל לאבד הסת וגזרו עליהם חלול השבת ולהפר ברית מילה ושיכתוב כל אחד מישראל בלבשו שאין להם חלק בה' אלקי ישראל, ושיחוק בקרן שורו כעניין הזה ואחר כך שיחרוש בו. ועמדו בגזרה כמו חמשים ושתים שנה ואחר כך אבד הקדוש ב"ה ממשלתם ודתותיהם יחד וכן תמצא לרבותינו אומרים ברוב המקומות פעם אחת גזרה מלכות יון הרשעה שמד על ישראל, ושלוש על ישראל, כך וכך גזרו עליהם. ואחר כך היה מבטל הבורא יתברך הגזרה ההיא והיה משבית אותה והיה מבטל ומשבית הגוזר אותה. וכן אז"ל שמדא עביד דבטיל, וכבר הבטיח הקב"ה ליעקב אבינו עליו השלום שאע"פ שישתעבדו האומות בזרעו ויענו אותם ויגברו עליהם הם ישארו ויעמדו והמשתעבדים בהם יחלפו ויאבדו. כמו שנאמר (בראשית כ"ח י"ד) והיה זרעך כעפר הארץ. כלומר אע"פ שהם נתונים למרמס ולמרפס כעפר הזה שהכן דורסין אותו סוף שיגברו וינצחו. וכן על דרך המשל כמו שהעפר באחריתו יעלה על הדורסים אותו וישאר הוא והדורסים אותו לא יעמדו. והנה באר ישעיהו

עה"ש והודיענו משמו של הקדוש ב"ה שהאומה הזאת כל ימי היותה בגלות כל מי שיעלה במחשבתו להתגבר עליה ולאנס אותה אפשר לו לעשות ויצליח, אבל באחריתו ישלח הקב"ה מושיע ויסיר ממנה חליה וכאבה שכן אמר (ישעיהו כ"א ב') חזות קשה הגד לי הבוגד בוגד והשודד שודד עלי עילם צורי מדי כל אנחתה השבתני. וכן הבטיחנו הבורא על ידי נביאיו שלא נאבד ולא יעשה עמנו כליה ולא נסור לעולם מלהיות אומה חסידה. וכמו שאי אפשר שיתבטל מציאותו של הקב"ה כן אי אפשר שנאבד ונתבטל מן העולם. שכן אמר (מלאכי ג' ו') אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם. וכמו כן בשרנו והאמיץ אותנו יתברך שמו שנמנע אצלו למאוס אותנו בכללנו ואף ע"פ שנכעיסהו ונעבור על מצותיו. שכן כתוב (ישעיהו ל"א ל"ז) כה אמר ה' אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי הארץ למטה גם אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם ה'. וכעניין זה בעינו הבטיחנו בתורה על ידי משה רבינו עליו השלום שכן כתוב (ויקרא כ"ו מ"ד) ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלהיהם. ואתם אחינו חזקו ואמצו והשענו על הפסוקים האלה האמתים ואל יבהילו אתכם השמדות אם תכפו אתכם, ואל יפחיד אתכם תוקף יד האויב עליהם וחלישת אומתנו. שכל העניין הזה אינו רק נסיון ובחינה להראות אמונתכם וחבתכם בעולם, ושלא יחזיקו בדת האמת בעתות כאלו אלא החכמים יראי ה' מזרע יעקב הזרע הטהור והנקי שנאמר עליהם (יואל ג' ה') ובשרידים אשר ה' קורא. באר שהם יחידים והם האנשים שעמדו אבותם על הר סיני ושמעו הדבור מפי הגבורה ושלחו ידיהם ואמונתם לברית וקבלו על עצמם המעשה והקבלה יאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. וחייבו דבר זה עליהם ועל הבאים אחריהם שכן כתוב (דברים כ"ט כ"ח) לנו ולבנינו עד עולם. וכבר הבטיחנו הבורא יתברך כאדם הנכנס ערב לחברו ודי לנו בערבותו. והודיענו שכל מי שעמד על הר סיני שהם מאמינים בנבואות משה רבינו בכל מה שבא על ידו הם ובניהם ובני בניהם עד עולם. שכן אמר הקב"ה יתברך (שמות י"ט ט') הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם. לפיכך יש לדעת שכל מי שנטה מדרך הדת הנתונה במעמד ההוא שאינו מזרע האנשים ההם. וכן אמרו רבותינו ז"ל על כל המסתפק בנבואה לא עמדו אבותיו על הר סיני. המקום יצילנו ויצילכם מן הספק וירחיק ממנו ומכם המחשבות המביאות לידי ספק ולידי מכשול. לפיכך אחינו כל ישראל הנפוצים בקצוות הארץ חייבים אתם לחזק קצתכם לקצתכם ולאמץ ולזרז הגדולים לקטנים והיחידים להמון ותחברו אומתכם על דבר אמת שלא ישתנה ולא יופר ולהרים קולכם באמונה שלא תפול לעולם ולא תשחת. והוא להודיע לרבים

שהקב"ה הוא אחד ולא כשאר האחדים. ולהודיע שמשוה הוא נביאו ומדבר עמו והוא אדון כל הנביאים והוא שלם מכולם והוא המשיג מהקב"ה מה שלא השיג אחד מכל הנביאים לא לפניו ולא לאחוריו. ושס"ת זה כולו מבראשית עד לעיני כל ישראל הוא דבור מאת הבורא יתברך למשה רבינו. שנאמר (במדבר י"ב ח') פה אל פה אדבר בו. ושאיך להפר ולא לשנות ולא להוסיף ולא לגרוע לעולם ושלא תבא מאת ה' תורה זולתה ולא ציווי ולא אזהרה. וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שצונו הקב"ה לזכרו תמיד וגם הזהירנו מלשכחו אותנו וצונו ללמד אותו לבנינו כדי שיגדלו על תלמודו. הוא מה שנאמר (דברים ד' ט' יו"ד) רק השמר ושמר נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב באמר. וראוי לכם אחינו שתגדלו בניהם על המעמד ההוא הגדול ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדורו שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו והטענה המביאה לידי אמת וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה כמו שגדלו הקב"ה שנאמר (דברים ד' ל"ב) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך וגו'. ודעו אחינו בברית הזאת ובסברה הזאת שהדבר הגדול הזה שנראה במציאות שהעיד עליו מבחר כל העדים שלא היה מקודם כמוהו וכן לא יהיה אחריו כמוהו. והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקדוש ב"ה ושתראה כבודו עין בעין ודבר זה היה שתתחזק האמונה חזוק שלא ישנה משנה ויגיע לנו על ידי האמת כדי להעמיד רגלינו לבל ימעדו אשורינו בעתות כאלו כשיתחדש שום רוגז או שמד על יהודים ח"ו וכשיתגבר יד האנס. שכן כתוב (שמות כ' כ') כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. כלומר שזה הנגלה עליהם בענין זה כדי שתעמדו בכל נסיון שפיגע בהם באחרית הימים שלא יזוז לבבכם ולא תחטאו. ואתם אחינו היו על בריתכם קיימים ובדתכם מחזיקים ועל אמונתכם נוהגים ועומדים. ושלמה המלך עליו השלום דמה אותנו לאשה יפה בתכלית היופי שאין בה דופי שנאמר (שיר השירים ד' ז') כלך יפה רעיתי ומום אין בך. ודמה שאר האמונות והסברות שרוצים להמשיכה אליהם ולהחזירה לאמונתם כאנשי הבליעל השטופים בזמה והמפתים הנשים שהם בנות חיל להשיג מהן תאותן המכוערת. כן אירע לנו עם אלו שהם משיאים אותנו ומפתים להחזירנו לדתותיהם ואולי נאחז ונסתבך בסבכי פחזותם ובענפי שקריהם. ואחר כך חזר בחכמתו בלשון תשובת האומה כאלו היא אומרת לאותם שהם רוצים לפתותה, ולהראות להם שסברתה מעולה מסברתם לאיזה דבר מתחזקים בי התוכלו להראות לי כמו מחולת המחנים. (שיר השירים ד' א') כלומר, שהאומר תטעון כנגדם ואומרת להם הראוני כמו מעמד הר סיני שהיה בו מחנה

אלקים ומחנה ישראל זה לעומת זה אז אשוב לעצתכם. וזה המאמר הוא על דרך משל (שם שם) שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים. ופירש שולמית השלמה החסידה ומחולת המחנים שמחת מעמד הר סיני שהיה בו מחנה ישראל שנאמר (שמות י"ט י"ז) ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר. ומחנה אלקים כמו שנאמר (תהלים ס"ח י"ח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן ה' במ סיני בקדש. ראה חכמת המשל וסודו שהוא החזיר מלת שובי ארבעה פעמים בזה הפסוק להיות לרמז שאנו נרדפים ארבעה פעמים לצאת מן הדת בכל אחת מן המלכיות האלה הארבעה שאנו היום באחרונה מהם. והבטיחנו הקדוש ב"ה בתורתו ואמר כי בהיותם מכריחים אותנו לאחז בסברתם שנאמר (דברים ד' כ"ח) ועבדתם שם אלקים אחרים מעשה ידי אדם. אבל בכל זה לא יהיה זה בכלל בכל הארץ ולא תכרת התורה ממנו לעולם. והבטיח ואמר (שם ל"א כ"א) כי לא תשכח מפי זרעו. ובאר לנו על ידי ישעיהו מ בשר אומתנו שהאות ביננו ובינו ית' והמופת המורה שלא נאבד הוא קיום תורת ה' ודברו ביננו. שנאי (ישעיהו נ"ט כ"א) ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך וגומר. וגם התפארה אומתנו לפני הקב"ה על שתסבול צרות השמדות ותשא הצרות התוכפות עליה. שכן כתוב (תהלים מ"ד כ"ג) כי עליך הורגנו כל היום. זה דורו של שמד. ויש עלינו לשמוח במה שנסבל ונשא מן הצרות ואבדת הממון והגלות והפסד עניינינו שכל זה לתפארת היא לנו לנגד בוראנו וכבוד גדול. וכל מה שיפול ממנו בעניין הזה הוא חשוב כקרבן כליל על גבי המזבח ויאמר לנו על זה (שמות ל"ב כ"ט) מלאו ידכם היום לה' ולתת עליכם היום ברכה. לפיכך ראוי להם שיברחו וירדפו אחרי ה' ויכנסו למדברות ולמקומות שאין בהם ישוב ושלא יחושו על התבודד מאנשי סודם וגם לא יחוסו על אבדת ממון שכל זה דבר מועט ומצער לנגד מלך מלכי המלכים הקב"ה המולך על הכל השם הנכבד והנורא הזה ה' אלקיך ונאמן הוא לשלם שכר טוב בעולם הזה ובעולם הבא. ובדרך הזה מצאנו החסידים הטהורים רודפים האמת ומשיגים אותה הם בורחים לדת האל מקצוות הארץ הרחוקות וישימו מגמותם למקומות החסידים כדי שיוסיפו להם מאור התורה כדי שישגו בענין זה מן הקב"ה מן הטובה. ואיך לא ימאס האדם ואיך לא יקוץ בארץ מולדתו ובבני משפחתו בשביל התורה כלה בכללה. והנה מצאנו איש אחד בין שאר בני אדם כשלא ימצא די מחייתו במקום אחד עד שיקוץ בו ויצר לו מקומו יצא משם למקום אחר כ"ש כשיצר לו מקומו מצד תורתו ומצד אמונת האל שלא יברח ממנו אל מקום אחר. ומי שלא יתכן לו לצאת בשום זמן לא ינהל נפשו לאט ויפשע בעצמו ויעשה הפקר לחלל השבת ולאכול איסורין ויעלה על לבו שפרק

אגרת תימן

מעליו עול התורה, שהתורה הזאת לא יוכל להמלט ולהנצל ממנה אפילו אחד מזרע יעקב לעולם לא הוא ולא זרעו ולא זרעו בין ברצונו בין שלא ברצונו, אבל הוא נענש על כל מצוה ומצוה שבטל מן הצווים כלומר ממצוה עשה, וגם יענש על כל מה שיעבור ממצות לא תעשה. ולא יעלה על הדעת שבהיותו עושה החמורות שלא יענש על הקלות כדי שיפקיר עצמו להם. אבל ירבעם בן נבט שחיק עצמות יענש על העגלים שחטא בהם והחטיא את ישראל וכמו כן יענש על שבטל מצות סוכה בסוכות. וזה העקר יסוד מיסודי התורה והדת ולמדוהו ועשו היקש עליו.

ומה שזכרתי מדבר הפושע שהכניס בלבות העם שמלת במאד מאד הוא נאמר על משגע, וכן מה שאמר (דברים ל"ג ב') הופיע מהר פארן רומז אליו וכן מה שנאמר (דברים י"ח ט"ו) נביא מקרבך מאחיך כמוני וכן הבטחתו לישמעאל (בראשית י"ז כ') ונתתיו לגוי גדול. דברים אלו כבר נדחו ונסתרו מרוב הרגלתם בפי הכל. ולא נאמר בהם שהם בתכלית החלישות בלבד אבל אומרים שצחוק הוא והתול לקחת מהם ראיה והם דברים שאינם מביאים ספק בשום פנים ואפילו בלב ההמון. והפושעים בעצמם המשחקים בדברים האלו אין דעתם שכן הוא גם אינו מסתפק להם, אבל כונתם באלה הדברים להתפאר בהם בפני הגוים ולהראות להם שהם מאמינים. אבל הקלון שאומר שמשגע כתוב בתורה וישמעאלים עצמם אינם מאמינים בראיות אלו ואינם מקבלים אותם ואינם לוקחים אותם לראיה לפי שבטולה מבואר ומפני שלא מצאו להם טענה בשום פנים בפסוק מפסוקי התורה ולא בסברה ולא בדמיון כדי שיתלו ממנו הוצרכו לומר שהחלפנו התורה ושנינו אותה ושגררנו שם פלוני מן התורה. ולא מצאו להם שום טענה להנצל יותר קרובה מזו ואף על פי שהיא בתכלית ההריסה ובטולה גלוי אפילו להמון כל שכן ליחידים. הואיל והתורה העתיקה ללשון ארמית ולשון פרס ולשון יון ולשון לעז קודם שעמד הפסול כמה מאות מן השנים. ועוד שהיא מקובלת דור מפי דור ממזרח העולם ועד מערב ולא נמצא בכל זה שום חלוף כלל ואפילו בדקדוקיה ואפילו בין קמץ חטף לשורק לא נמצא בה שום חלוף ולא הוצרכו לטענה זו החלושה אלא שלא מצאו שום ספק בתורה. וביאור הדבר ממה שכתוב ונתתיו לגוי גדול אין רצונו לאמר גדול בתורה ובנבואה אלא במנין בלבד וכבר נאמר בעובדי עבודה זרה גוים גדולים ועצומים. וכן במה שאמר במאוד מאד אלו היתה הכוונה בו שיצא ממנו פלוני, היה אומר וברכתיו במאד מאד ואז היה אפשר להתלות זה הטוען בחוט של קורי עכביש לומר שעניינו אברכנו להיות מזרעו פלוני. אבל הואיל ואמר במאד מאד אחר שאמר והרבתי יורה הדבר שאינו אלא על דרך ההפלגה ברב המניין. והנה באר הקדוש ב"ה בתורה לאברהם אבינו עליו השלום שכל מה שהבטיחו הבורא יתברך מברכות

ושיתן מצות לזרעו ויבדיל אותו מזולתם שבשביל זרע יצחק נאמר בלבד זה ולא על זה האחר. והוא סמוך ומושג לברכת יצחק שנאמר (בראשית כ"א י"ג) וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא. ובאר בזה שהעקר יצחק וזה האחר טפל. ועוד ביאר בפ"י ואמר (שם שם י"ב) כי ביצחק יקרא לך זרע. ועוד כשנסכים על ישמעאל שאפילו היות זרעו הרבה במניין לא יהיה חסיד ולא יהיה לו חן בשלמות האנושי כדי שתתפרסם בו ותתודע, אבל תתודע חסידותיך בזרעך החסיד והוא הזרע הבא מיצחק. וזה פירוש יקרא כמו שנאמר (שם מ"ח ט"ז) ויקרא בהם שמי ושם אבותי, כלומר יתפרסם בהם ויתודע. ואחר כך באר יצחק שהברכות ההם שהבטיח בהם לאברהם שבכלל הברכות ההם שיקים בריתו ותורתו של הבורא בזרעו. כמו שאמר לבניו והייתי להם לאלקים. ואחר כך יחד יצחק והבדילו מישמעאל בכל הברכות האלו כמו שבארנו ויחדו בברית זולת ישמעאל כמו שנאמר (שם י"ז כ"א) ואת בריתי אקים את יצחק. ואחר שאמר בשביל ישמעאל הנה ברכתי אותו באר לנו והקב"ה ענין זה על ידי יצחק שיעקב יחד בכל הברכות האלו זולת עשו. והוא מה שאמר יצחק (שם כ"ח ד') ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך. הנה התבאר לנו שמעלת התורה שהבטיח בה הקב"ה לאברהם שתתקים בזרעו שיצחק הוא המיוחד בה ואחריו יעקב מזרע יצחק. וכן מצאנו הנביא עליו השלום שנתן הודאה להקב"ה על הטובה הגדולה הזאת שכן כתוב (תהלים ק"ה ט') אשר כרת את אברהם ושבעתו לישחק ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם. ומה שיש לך לדעת שזה השם שעלה בדעת הישמעאלים שכתוב בתורה שאחזו בו הפושעים, כלומר במאד מאד הוא מחמד אינו מחמד אלא אחמד כי הוא פשט המאמר שהם אומרים שהוא כתוב בתורה, וכשליחות המכזבים שהוא אבנגלוי ששמו אחמד. ומספר במאד מאד אינו עולה למספר אחמד שסוברים שהוא כתוב בתורה. אבל מה שאומר הופיע מהר פארן בידוע שהוא פעל עבר ואלו אמר יופיע אז יכול היה הטוען להתלוצץ ולהתלות בו אבל הואיל ואמר הופיע הורה שהוא דבר שכבר עבר וביאור. הדבר שהוא מספר מעמד הר סיני ואומר כשנגלה על הר סיני לא נגלה מן השמים על הר סיני כרדת אבני אלגביש, אלא נגלה מעט מעט לאט מראשי ההרים מראש הר לראש הר עד שירד על הר סיני. ואמר (דברים ל"ג ב') ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קודש מימינו אש דת למו. והדבר מובן למי שירצה לומר לישראל. והבן איך דייק שפארן שהוא יותר רחוק נאמר בו הופיע ושעיר שהוא יותר קרוב אמר זרח וסיני שעליו היתה הכוונה ובו שכן הכבוד כמו שנאמר (שמות כ"ד ט"ז) וישכן כבוד ה' על הר סיני אמר בו מסיני בא. וכעניין זה ספרה דבורה כשספרה מעמד הר סיני שהכבוד נגלה לאט לאט מהר להר שכן כתוב

(שופטים ה' ד') ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו וגומר. ועל הדרך שבארוהו חכמים ז"ל שהקב"ה שלח נביא לאדום קודם משה רבינו להורות להם התורה ולא רצו לקבלה וכן שלח לישמעאל והראה אותה להם ולא קבלוהו ממנו ואחר כך שלח לנו משה רבינו וקבלנוה ואמר (שמות כ"ד ג') כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. וכל זה דבר שהיה קודם מתן תורה. וכן באו המלות מורות על פעלים עוברים בא וזרח והופיע ואינם להבא. אבל הראיה שהם מביאים ממה שנאמר (דברים י"ח ט"ו) נביא מקרבך מאחיד כמוני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון. ואמרת שמקצתם הסתפק להם זה ומקצתם הסתלק מהם הספק באמרו מקרבך. ולולי מלת מקרבך מאחיד היתה זאת לכם לראיה במקום הזה, יש לך לכוון שכלך שתתבונן במה שאומר לך. דע שלא יעבור לשום אדם לקחת מלה אחת מעניין שכלו דבק ומתחבר להיות לו לראיה ולסמוך עליה אבל ראוי לו לעיין במה שקדם מן העניין ומה שאחריו. כלומר שיעיין בתחלת המלה ההיא שסמך עליה מתחלת עניינה ובאי זה עניין ופסוק עד שישלים העניין ואז ידע כוונת אומר העניין ואז יקח ראיה ממנו. ואין ראוי לשום אדם לקחת ראיה מדבר מוכרת מאשר לפניו ומאשר לאחריו. ואלו היה זה עובר כמו כן ראוי לומר שהקב"ה הזהירנו שלא נשמע מן הנביא שכן הוא אומר (שם י"ב ב') לא תשמע אל דברי הנביא ההוא. וכן נוכל לומר שהקב"ה צונו לעבוד עבודה זרה ח"ו שכן כתיב (שם י"א ט"ז) ועבדתם אלקים אחרים והשתחיתם להם והרבה כיוצא בזה. ודבר זה מבואר בטולו שאין לוקחין ראיה משום פסוק בשום פנים עד שידעו כוונת העניין מתחלתו ועד סופו ואז יובן עניינו. והפסוק הזה שהוא נביא מקרבך כמוני ראוי לעמוד על מה שלפניו ושלאחריו ממה שהוא דבק לעניין כדי יושבן ולא ישאר בו ספק בשום פנים. וביאור הדבר שהוזהרנו בתחלת הפרשה מלהתעסק בקסמים ובמעוננים ובחכמת הכוכבים ובכשפים ובחברים והדומה להם בדברים אלו שחושבים האומות שבהם יוכלו לדעת העתידות קודם שיתחדשו ומתכוונים אליהם. וכשהזירנו ית' מלהתעסק בדברים אלו אמר לנו שכל האומות חושבים שיודעים מה שיתחדש קודם שיתחדש מן הדרך הזה ועתה לא תדע מזה הדרך מה שעתיד להיות אבל תדע אותו על ידי נביא שאקים לכם להודיעכם העתידות ויאמינו דבריו ולא יחטא בכל מה שיאמר ותהיו יודעים העתיד להתחדש קודם שיתחדש מבלי קסמים וחברים ומאין דין הכוכבים וזולתם. ואחר כך באר לנו שדבר זה יהיה בנו בלי טורח ואמר שכל נביא שישלח אלינו להודיענו העתיד יהיה מקרבכם כדי שלא תצטרך לשוטט אחריו מעיר לעיר ולהלוך אחריו מהלך רחוק זהו ענין מקרבך. ואחר כך הודיע דבר אחר ואמר ובהיותו קרוב מכם ובקרבתם יהיה מכם כמו כן כלומר, מישראל, כדי

שתהיה המעלה הזאת מיוחדת לכם והיא לדעת מה יהיה. ולפיכך הוסיף במאמר ואמר כמוני שמא יעלה על דעתך הואיל וכתוב מאחיד יתכן להיות מעשו מישמעאל לפי שמצאנו כתוב בעשו (במדבר כ' י"ד) כה אמר אחיד ישראל לפיכך הוצרך לאמר כמוני כלומר מבני יעקב. ואין כמוני בכאן להיות כמוהו במעלת הנבואה שכבר אמר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה והוא בעצם הפרשה המורה על מה שזכרנו. אמר (דברים י"ח יו"ד י"א י"ג) לא ימצע בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים תמים תהיה עם ה' אלהיך ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך נביא מקרבך מאחיד כמוני. הנה התבאר והתאמת שהנביא הזה שהבטיח במקום הזה אינו נביא שיבא במצוה ולא יחדש תורה, אבל הוא איש שלא יצריכנו לקסמים ולמעוננים ולחכמת הכוכבים ונשאל ממנו מה שיארע לנו כמו שהאומות שואלים למעוננים ולקוסמים, שכן מצאנו שאול ששאל לשמואל על אבדה שאבדה לו. אבל שלא נאמין בנבואת זיד ועמר אין זה בשביל שאינם מישראל כמו שחושבים ההמון עד שנצטרך לדייק ממלת מקרבך מאחיד, שהרי איוב וצופר ובלדד ואליפז ואליהוא כולם אצלנו נביאים ואף על פי שאינם מישראל, וכן חנניה בן עזור נביא שקר ואף על פי שהוא מישראל, אבל נאמין בנביא או נכחישהו מצד נבואתו ולא מצד יחוסו. ובאור זה הדבר שזה משה רבינו רבן של כל הנביאים ששמענו הדבור המדבר אליו והאמינו בו ובנבואתו ואמרנו לו (דברים ה' כ"ד) קרב אתה ושמע וגו' והוא אמר לנו שלא נשארה מצוה בשמים לתת ואין שם אמונה אחרת ולא תורה בלתי זאת שתבא שנאמר (שם ל' י"ב) לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה. והזהירנו שלא נוסיף ושלא נגרע בתורה זאת שנאמר (שם י"ג א') לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו. וחייבנו בשם הבורא להאמין בתורה הזאת אנו ובנינו ובני בנינו עד סוף כל הדורות שכן כתוב (שם כ"ט כ"ה) הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת. וכל נביא שיעמוד בין שיהיה מיוחס לכהונה או ללויה או שיהיה עמלקי ויאמר שאחת מכל המצות הנכללות בספר התורה שבטל חיובה שקר והכחיש נבואתו של משה רבינו שהוא אמר לנו ולבנינו עד עולם, לפיכך נכחישהו ונהרוג אותו אם תהיה לנו יכולת על זה ואין לנו להשגיח על מופתיו כמו שלא נשגיח לנביא האומר לעבוד עבודה זרה, שכן אמר (שם י"ג ג') ובא האות והמופת לא תשמע אל דברי הנביא וגומר. שהרי משה רבינו עליו השלום אמר לנו לא תעבדו עבודה זרה לעולם, לפיכך נדע שאות הזה שעשה בשם עבודה זרה אינה כי אם בלאט וכישוף. וכן אמר לנו משה עליו השלום שהתורה הזאת עומדת לעולם לפיכך כל נביא שיאמר שהיא לזמן קצוב יש לנו לדעת מפשט

נבואתו שהוא נביא שקר שהרי בא להכחיש משה רבינו לפיכך לא נבקש ממנו אות ומופת ואם עשה לא נשגיח בה שנחשב שהיא מופת בעשותו אותה, לפי שאמונתנו במשה לא היה מצד המופת כדי שנתחייב מצד זה (ס"א בשביל זה) להקיש בין מופת הנביא הזה למופת משה רבינו, אבל האמננו בו לפי ששמענו הדבר כמו ששמע הוא בזה האמננו בו אמונה שלמה מקויימת עד עולם שנאמר (שמות י"ט ט') וגם בך יאמינו לעולם. ואנחנו בעניין זה עם משה רבינו כמו שני עדים שהעידו שראו שום דבר שכל אחד מהם יודע בוודאי שהוא אמת מה שיעיד חברו ואמתות דברו ואינם צריכים להביא על דבריהם ראיה בפני המון העם. וכן הדבר בנו אנחנו עדת ישראל ידענו אמתות משה רבינו לפי שראינוהו במעמד הר סיני השעת הדבור לא מפני המופת. אבל עשה כל מה שעשה מן המופתים לפי הצורך כמו שהתבאר מפסוקי התורה. ומפני שהעקר הגדול הזה הוא נשכח ואינם סומכים עליו רוב אומתנו בשביל זה אין אנו מאמינים במופתים כמו שאנו מאמינים במשה רבינו ולא בשה ביניהם באמונה. ובשביל זה אמר שלמה עליו השלום בלשון האומה (שיר השירים ד' א') מה תחזו בשולמית במחולת המחנים אמר אם תוכלו להעמיד לי כמו מעמד הר סיני. לפיכך אם יעמוד נביא מישראל או משאר האומות ויקרא בני אדם לדתו של משה רבינו ולא יוסיף ולא יגרע כמו ישעיהו וירמיהו וזולתם נשאל ממנו מופת אם יתן מופת נאמין בו ויהיה אצלנו במעלות הנביאים ואם יחסר ויפול שום דבר מכל דבריו יהרג. ומה שאנו מאמינים בו בתתו מופת ואף על פי שאפשר שהוא מכחיש שהקדוש ב"ה צונו על ידי משה ואמר לנו כשיעידו שני עדים בשום דבר חתוך הדין על פי עדותם ודן אותם לכף זכות והעמידם על חזקת כשרותם ואף על פי שיתכן שיעידו באמת או שיעידו בשקר. וכן צונו שאם יקום נביא ונתן אות או מופת ונראה לפי דעתונ הפעולות כפי חתוך דברו ואף על פי שהדבר אפשר אם הוא אמת או שקר. ובאר לנו כמו כן שיש דברים שאינם מתקבלים מצד הנבואה והם כל דבר שיבא להכחיש נבואתו של משה רבינו עליו השלום. וכבר בארנו העניין זה בתכלית הבאור בתחלת חבורנו הגדול בפירוש המשנה ומשם תלמוד העקרים האלה הגדולים שהם אדני התורה ועמודי האמונה ומה שראוי לך לדעת כי כאשר אין תוספות בתורת משה ולא גרעון בכתובים כמו כן אין תוספות וגרעון בפירושה המקובל והוא שקבלו החכמים איש מפי איש והיא תורה שבעל פה.

אבל מה שזכרת מדבר הקצים ומה שבאר רב סעדיה בהם. תחלת מה שיש עליך לדעת שהקץ על דרך האמת לא יתכן לשום אדם לדעת אותו לעולם כמו שבאר דניאל ואמר (דניאל י"ב ט') כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ. אבל רוב ציור קצת החכמים על זה ועלה ברעיוניהם שהשיגוהו, כבר קדם הנביא להודיע ענין זה

ואמר (שם שם) ישוטטו רבים ותרבה הדעת כלומר ירבו הדעות והסברות בו. וכבר באר הקב"ה על ידי נביאיו שקצת בני אדם יחשבו קצים למשיח ויעברו הקצים ולא יתקיימו. ואחר כך הזהירנו מלהסתפק בעניין זה ואמר אל יעציבו אתכם אם לא יעלה חשבונם אבל כל מה שיוסיף להתאחר הוסיפו בו תקוה שכן אמר (חבקוק ב' ג') כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר. ודע שהקץ שבאר הקב"ה אותו בבאור כלומר גלות מצרים שאמר (בראשית ט"ו י"ג) ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה לא נודעה אמתתו ונפל בו ספק. מהם מי שסבר שארבע מאות שנה אלו משעה שירד יעקב אבינו למצרים. ואחרים חשבו משהתחיל השעבוד והיא שנת שבעים לאחר שירד יעקב אבינו למצרים. ואחרים חשבו אותה משעה שנאמרה נבואה זו לאברהם אבינו והוא מעמד בין הבתרים. וכשמלאו ארבע מאות למעמד בין הבתרים יצאו ממצרים קצת בני ישראל קודם שעמד משה רבינו שלשים שנה ועלה בדעתם שכבר תם הקץ והרגום המצרים והכבידו עליהם השיעבוד כן הודיענו חכמים ז"ל. ועל האנשים ההם אשר טעו בחשבונם ודמו שכבר באה הגאולה ויצאו אמר דוד (תהלים ע"ה ט') בני אפרים נושקי רומי קשת הפכו ביום קרב. והקץ האמתי היה ארבע מאות שנה משנולד יצחק שהוא זרע אברהם שנאמר (בראשית כ"א י"ב) כי ביצחק יקרא לך זרע. ואמר יתברך (שם ט"ו י"ג) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. ובזמן הגלות ישלטו אותם וישעבדו בהם וייגעום כך הוא פירוש הפסוק. והיו ארבע מאות שנה לגרות ולא לשעבוד. ולא התבאר זה עד שעמד הנביא הגדול. ונמצא שמיום שנולד יצחק עד שיצאו ממצרים ארבע מאות שנה בשנה. ואתה דן מקץ זה קל וחומר, ומה הקץ הזה שנודע זמנו והתבאר לא ידעוהו כל שכן הקץ הזה הארוך שפחדו הנביאים וחרדו מרוב אריכותו עד שאמר הנביא על דרך התמה (תהלים פ"ה וי"ו) הלעולם תאנף בנו תמשוך אפך לדר ודר. ואמר ישעיהו כשספר אריכות הגלות הזה (ישעיה כ"ד כ"ב) ואספו אספה אסיר על בור וסגרו על מסגר ומרב ימים יפקדו. ובאר לנו דניאל עמק ידיעת הקץ והיותו סתום ונעלם ולפיכך מנעונו החכמים ז"ל מלחשוב הקצים לביאת משיח לפי שיכשלו בהם ההמון ושמא יטעו בראותם שבאו הקצים ולא בא. וכן אמרו החכמים ז"ל תפח רוחם של מחשבי קצין. לפי שהם תקלה לעם לפיכך התפללו עליהם חכמים שתפח דעתם וישחת חשבונם. ואנו דנין את רב סעדיה לכף זכות ונאמר שמא מה שהביאו לעניין זה ואע"פ שהיה יודע שהתורה אסרה זה לפי שהיו בני דורו בעלי סברות רבות נשחתות וכמעט שתאבד תורת ה' לולי הוא עליו השלום לפי שהוא גלה מן התורה מה שהיה נעלם וחזק ממנה מה שנדלדל והודיעו בלשונו ובכתבו וקולמוסו וראה

בכלל מה שראה בדעתו לקבץ המון העם על דרך חשבון הקצים כדי לאמץ אותם ולהוסיף על תוחלתם. והוא התכוון בכל מעשיו לשם שמים ואין לטעון עליו על שטעה בחשבנותיו כי כוונתו היה מה שאמרתי. אבל מה שראיתך משתוקק אליו מחכמת הכוכבים וקבוציהם שהם קוראין בלשון ערב שעברו מהם מה שאתה מצפה, כל זה הסר אותה מלבך ונקה דעתך ממנו ורחץ שכלך כמו שרוחצים הבגדים המטונפים מטנופם. לפי שהם דברים שאין בהם ממש ואינם אמת אצל החכמים השלמים ואפילו לשאינם מאמינים בתורה כ"ש למקבלי התורה. והפסד דבר זה מבואר מאד בטענות שכליות אמתיות אין זה מקום לזכרם, אבל שמע שמץ דבר ממה שבא בכתוב בענין זה. דע שמשא רבינו עליו השלום בשעה שעמד היו כל האצטגנינין פה אחד אומרים שאומה זו לא תהיה לה תקומה ולא יקל מעליה השיעבוד שהיא בו לעולם. ובשעה שחשבו שהיו בתכלית השפלות אז ומעולה הופיע עליהם הרוממות ונולד אז מבחר מין האנשים שבהם. וכשהיו כולם על מחשבה אחת שהארץ מצרים ישלם אוירה וישמן והיו יושביה בתכלית השלוח אז באו עליהם המכות. כמו שאמר ישעיהו כשהיה מספר זה העניין (ישעיה י"ט י"ב) איה איפוא חכמיך ויגידו נא לך וגו'. וכן אירע לממלכת נבוכדנצר כשהיו כל איצטגניניה וחכמיה וכל הנקרא בשם חכם על עצה אחת שאז היתה התחלת רוממותה וממשלתה מתאמצת והולכת אז נשמדה ממשלתם ואבדה. כמו שאמר עליו הקב"ה וכן אמר ישעיהו מהתל בהם ומשחק עליהם ולפי שהיו חכמים מתפארים בחכמתם. ומהתל כמו כן מן הממלכה שהיו אומרים שיש ביניהם חכמים שחכמתם מועלת להם. אמר (שם מ"ז י"ג) נלאית ברב עצתיך יעמדו נא ויושיעך הוברי שמים החוזים בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבאו עליך. על זה הענין יהיה הדבר לימות המשיח מהרה יגלה. שכשיחשבו העכו"ם שאומה זו לא יהיה לה לעולם ממשלה ולא יגאלו מן השיעבוד שהם בו וכל החכמים כלם פה אחד בעצה זאת וגם הקוסמים בעלי הכחות, יפה הקב"ה מחשבותם וסברתם הנכחשת ואז יגלה המשיח. שכן אמר ישעיהו בבאור עניין זה (ישעיה מ"ד כ"ה כ"ו) מפר אותות בדים וקוסמים יהולל משיב חכמים אחור ודעתם יסכל מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים האומר לירושלים תושב ולערי יהודה תבנינה וחרבותיה אקומם. ואתה אל תסתכל למאמר האומר קבוץ גדול וקבוץ קטן. וכן שמעתי ממך שאתה אומר שהחכמה בארצכם מעוטה ונפסקה מכס, ושמת סבה לזה היות הקבוץ בשלש העפרי. יש לך לדעת שהמקרה הזה אינו מיוחד בארצכם אבל היא היום בכל ישראל כלומר הכרת החכמים ודלדול הדעות. וזהו באמת מה שאמר הנביא בשם הקדוש ב"ה (שם כ"ט י"ד) לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת

חכמיו ובינת נבוניו תסתתר. ואין עלה זאת לא שלש עפרי ולא שלש אשי. והמופת על זה ששלמה מלך ישראל שנאמר בו (מלכים ה' י"א) ויחכם מכל האדם הוא היה באמצעות השלוש העפרי. וכמו אברהם אבינו עליו השלום שהוא עמודו של עולם והוא שגלה והורה העלה הראשונה לכל החכמים ויסד יסוד היחוד לכל בני אדם, וכן יצחק ויעקב ששלשתם היו נושאים כסא הכבוד בלבותם שהשיגוה באמת כמו שאמרו האבות הן המרכבה שנאמר (בראשית ל"ה י"ג) ויעל מעליו אלקים. הנה לך האבות שלשתם היו באמצעות השלוש העפרי. ויתבאר כל זה ממה שנודיע שהקבוץ הקטן הוא קבוץ שבתאי וצדק משעה שיתקבצו באיזה מקום שיתקבצו שנית כמו עשרים שנה ממהלך השמש בקרוב ולא יזוזו היותם מתקבצים בשלש אחד בעינו מאתים וארבעים שנה, ואחר כן יעתקו קבוצם לשלוש אחר וזהו הנקרא קבוץ אמצעי והוא קבוץ ההעתקה ההוה בכל מאתים וארבעים שנה ממהלך השמש. ויהיה על הסדר הזה משעה שיתקבצו שני הכוכבים אלו בשום מעלה מן המעלות עד שיתקבצו באותה מעלה בעינה תתקיי"ס שנה וזהו הגדול והוא משעה שיתקבצו שתבאי וצדק בחלק הראשון מן הטלה עד שיתקבצו פעם שנית. וכשתחשוב התאריך למפרע יתבאר לך כל מה שזכרתי לך מהיות אברהם יצחק ויעקב בשלש העפרי וכן דוד ושלמה. אבל בארתי לך זה שתסיר מלבך סברה זאת ואל תחשוב שיש לשלוש כזה עלה. וכמו כן אמרת שאנשים כוונו הקבוץ העתיד ומצאו הכוכבים השבעה כלם שיתקבצו במזל אחד ודבר זה אינו אמת. ואין שם קבוץ שביעי בשום פנים לא בקבוץ העתיד ולא במניין קבוצים שעתידין לבוא אחריו. אבל דבר זה דבר איש שאינו יודע לכוון התקון על אמתתו כמו שספרת מכלל דבריו שאמר שאירע מבול מאויר ומעפר. ומה שראוי לך לדעת שהדברים האלה וכיוצא בהם שוא וכזב. ולא יהיו לך לראיה לפי שתמצאם כתובים בספרים, שהמכזב כמו שהוא מכזב בלשונו מכזב בקולמוסו ואין זה נמנע עליו. והכסילים הבוערים הם שיעשו אצלם לראיה אמתית הדבר בהיותו כתוב. ואין לנו להאמין סברות מפנים האלה אלא מפנים אחרים. ודע כי כמו שינצל הסומא בהשענו על הפקח בלכתו אחריו, לפי שהוא יודע בעצמו שאין לו עינים שיוורהו הדרך הישר, וכמו כן שינצל החולה שאינו יודע מחכמות הרפואות בשמעו עצת הרופא שינהיגהו וידריכהו לפי שאינו יודע הדברים הממיתים ולא המחלימים המצילים וישמע לעצתו כל מה שיאמר לו כמו כן ראוי להמון למסור משענתם על הנביאים בעלי העינים האמתיים. ודי להם במה שילמדו להם שהסברה הפלונית אמת והסברה הפלונית אינה אמת. ואחרי הנביאים החכמים החוקרים והרודפים יומם ולילות הסברות והדעות כדי שידעו איזה מהם אמת ואיזה מהם שוא. ואחר הקדמה זאת דע שכל מה שתשמע או

שתמצא כתוב מאלו הדברים וכדומה להם הם כולם דברים שאין בהם אמת. אבל האומר אותם כסיל או ליצן מהתל, או מי שיתכוון לסתור התורה ולהרוס חומותיה. הלא תראה עזותם באמרם מבול מאויר ומבול מעפר. וכמו כן יוכלו לומר מבול מאש. וכל זה אינו אלא נכול ופתוי להטעאת אמנה שהמבול לא היה אלא מקבוץ המים ושלא בא מאת דיין האמת ועל דרך העונש ליושבי הארץ על רוב חטאתם כמו שבאר לנו בספרו הישר המציל אותנו מן הטעות. ועל הטענה הזאת לפי סברתם לא נהפכה סדום ובנותיה על כפרם ומעלם כמו שבאר הכתוב (בראשית י"א כ"א) הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה וגומר. וכן כל פעל הבא מאת הבורא יתברך בעולם הוא אצלם דבר מחויב מן הקבוצים של כוכבים אלה. הם ההקדמות שרצונם להקדים להרוס בהם יסודי הדת ונעשו הפקר ליד תאותם ותשוקת נפשותם הבהמית כמו הבהמות ובנות יענה. ובשביל הדעות האלו הזהירנו הבורא יתברך בתורה ואמר שבהיותכם מכעיסים יבואו עליכם פורעניות עקב חטאתכם. אם תחשבו שאינם באים עליכם אלא דרך מקרה ושאין סבת הפורענות רוב נאצותכם גם אני אוסיף עליכם מן המקרה ההוא ואכפול אותם עליכם. שכן כתוב בתוכחה (ויקרא כ"ו כ"א) ואם תלכו עמי קרי וגוי והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי. וקרי הוא הדבר שבא שלא בכוונה. והוא אומר אם תשימון פורענות דרך מקרה אני אוסיף עליהם מן המקרה ההוא שבע על חטאתיכם. וממה שהקדמתי לך תדע שאין ביאת המשיח תלויה בדין הכוכבים בשום פנים. וכבר עמד אחד מן המחודדים בספרד וחבר ספר בעניין הקץ על דרך הכוכבים ואמר שהמשיח יגלה בשנת פלונית. ואין אחד מחכמינו חסידינו שלא זלזל שם דבריו וזלזל עצתו ושמוהו במעלת החסרים בשביל מה שעשה והעיר תכלית. והמציאות עשתה בו יותר רע כלומר שחוק והתול ממה שעשינו בו אנחנו. לפי שבזמן שאמר שיגלה המשיח עמד הסרבן והממרה בארצות המערב. וזהו תכלית הכעור לבעלי החכמה הזאת אבל הצריכנו לכל זה תוקף הגלות עלינו והכוונה בלא חבל היא נתלית. אבל אתם אחינו חזקו ואמצו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה'. וכמו כן חזקו קצתכם לקצתכם נטעו אמנה והאמינו בלבבות הכל ביאת הגואל מהרה יגלה. חזקו ידים רפות וברכים כושלות ואמצו. ודעו שהקב"ה הודיענו על ידי ישעיהו מבשר ישראל שמרב אריכות ימי הגלות והתחזקו יחזבו הרבה שהקב"ה עזבנו והסיר פני חסדו ממנו ח"ו בשביל זה ואחר כך העיד על עצמו שלא יעזב אותנו ולא ישכחנו שכן אומר (ישעיה מ"ט י"ד ט"ו) ותאמר ציון עזבני ה' והי שכחני. ואחר כך חזר ואמר התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך. ועל ידי הנביא הראשון עליו השלום הודיענו הקב"ה כדבר הזה שנאמר (דברים ד' ל"א) כי

אל רחום ה' אלקיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם. ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמץ ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה. ודבר זה אחינו סוד גדול מיסודי אמונת ישראל והוא משאי אפשר שלא יעמד מזרע שלמה איש שיקבץ נפוצותנו ויאסוף חרפתנו וגלותנו ויגלה הדת האמתית וישמיד כל מי שימרה דברו. כמו שהבטיחנו הקב"ה בתורתו (במדבר כ"ד י"ז י"ח) אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו וישראל עושה חיל. והעת שיגלה תהיה צרה גדולה על היהודים שנאמר (דברים ל"ב ל"ו) כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב. ואז יגלהו הקב"ה וישלים מה שהבטיח ואמר. והנביא מתמיה על העת שיראה בה הגואל (מלאכי ג' ב') ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו. וזהו האמת שאנו מאמינים בזה העניין. אבל העת ההיא כבר התבארה מדברי דניאל וישעיהו ומשאר דברי רבותינו ז"ל שביאתו תהיה כשתתקף יד אדום וערב וכשתתפשט מלכותם בעולם כמו היום הזה וזה דבר שאין בו ספק ומזה לא יעבור. ודניאל סוף מה שספר מלכות ישמעאל ועמידת מחמד ואחריו ביאת הגואל בסמוך. וכן ישעיהו ביאר שהראיה על ביאת המשיח היא הראות משגע שכן אמר (ישעיה כ"א ז') וראה רכב צמד פרשים רכב חמור רכב גמל והקשיב קשב רב קשב.

אמר שרכב חמור הוא המשיח שנאמר בו (זכרי' ט' ט"ו) עני ורוכב על החמור ועל עיר בן אתונות יבא תכף עמידת רוכב על גמל והוא מלך ערב. ומה שאמר צמד פרשים כלומר הזדווג שתי אומות שהם אדום וישמעאל. ובעניין זה יתבאר מן החלום של צלם ומן החלום של חיות הנזכר בדניאל ודברים אלו מבוארים מפשט הכתובים. אבל אמתת העת על בוריה אינה מודעת אבל יש אצלנו קבלה גדולה ונפלאת קבלתי אותה מאבי שקבל מאביו ומאבי אביו והוא קבל הדבר וכן הדבר עד תחלת הגלות של ירושלים. כמו שנאמר (עובדי' א' כ') וגלות החל הזה לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת וגלות ירושלים אשר בספרד ירשו את ערי הנגב. וביאור הדבר שבנבואת בלעם רמז שתחזור הנבואה לישראל אחר שתפסוק מהם. לפי שיש בתורה פסוקים שאף על פי שהכוונה בהם לשום עניין אף על פי כן יש בהם רמז לעניין אחר כמו שמצינו ממאמר יעקב אבינו עה"ש שאמר לבניו (בראשית מ"ב ב') רדו שמה שעכבו במצרים כמנין רד"ו שהם מאתים ועשר שנים וכן מאמר משה רבינו עליו השלום שאמר (דברים ד' כ"ה) כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ. שישבנו בארץ ישראל מיום שנכנסנו בה עד גלות המלך יויכין כמנין נושנתם והם תתע"ו שנה וכזה הרבה. ועל העניין הזה קבלנו שזה שאמר בלעם (במדבר כ"ג כ"ג)

כ אגרת תימן

כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. יש בו סוד שמן העת ההיא יש לחשב כמנין שיש מששת ימי בראשית ועד אותה העת ותחזור הנבואה לישראל ואז יאמרו להם הנביאים מה פעל אל. ונבואה זו נאמרה בשנת הארבעים לצאתם מארץ מצרים ותמצא התחלת החשבון עד אותה העת אלפים ותפ"ח שנה שהסימן בתפ"ח גאולים. ולפי ההקש הזה והפירוש הזה תחזור הנבואה לישראל בשנת ארבעת אלפים תתקע"ו ליצירה ואין ספק שחזרת הנבואה היא הקדמת המשיח שנאמר (יואל ג' א') ונבאו בניכם ובנותיכם וגומר. זהו יותר אמתי מכל חשבון שנאמר בשום קץ. וזה שאמרנו שהוא אמתי אחר שהוזהרנו עליו ומנעונו תכלית המניעה לגלותו שלא יהיה בעיני העם ברחוק וכבר הודעתך אותו וברוך היודע. אבל מה שאמרת ששעה זאת היא שעליה אמר ירמיה עליו השלום ירמיה (למ"ד ז') ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, אין הדבר כן שזה הכתוב רומז על מלחמות גוג ומגוג בהכרח ותהיה אחר שיגלה המשיח לאחר זמן. אבל האות של שעי גרן וזולתם שדומים להם הם דברים חלשים מאוד ואינם מיוחסים בשם לחכמים ואינם מדבריהם. ויש מהם שהם משל וחידה ולא תסתכל לדבר בזה העניין.

אבל מה שזכרת מעסק האיש שהוא אומר שהוא משיח בערי תימן דע שלא תמהתי ממנו ולא מן המאמינים בו לפי שהוא משגע בלי ספק ואין על החולה אשמה ופשע אם לא יסבב הוא חוליו. וכן איני תמה מן המאמינים בו מקצר רוחם ושאינם יודעים מקום המשיח ומעלתו הגדולה שעלה בדעתם זה. אבל אני תמה ממך שאתה מבני תורה ועמדת על ספרי החכמים האינך יודע אחי שהמשיח נביא גדול מאוד וגדול מכל הנביאים מלבד משה רבינו עליו השלום. ועוד האינך יודע שמי שאומר על עצמו שהוא נביא שאם נמצאת נבואתו מוכחשת הוא חייב מיתה לפי שסמך לעצמו המעלה הגדולה הזאת כמו שיומת המתנבא בשם עבודה זרה. שכך כתוב (דברים י"ח כ') אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי וגומר. ואיזה ראיה גדולה על היותו מכחש אלא שיסמך עצמו בשם משיח ויש תימה בדבריך שאמרת שידוע בשלוח ויש אתו מקצת חכמה. התעלה על דעתך שבמדות האלו יהיה משיח. אבל חייבך לומר כל זה מפני שלא השגחת למעלת המשיח מה הוא ואיך תהיה עמידתו ובאיזה מקום יהיה ואיזה אות תהיה מיוחדת לו. אבל מעלתו תהיה יותר מעולה ממעלת הנביאים ויותר נכבדת זולת משה רבינו עליו השלום. ויחד אותו הבורא יתברך בדברים שלא יחד משה רבינו עליו השלום. שנאמר בו (ישעיה י"א ג') והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח. ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו. וקרא לו הקב"ה שש שמות באמרו (שם ט' ה') כי ילד יולד

לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום. וזה שקראו אל על דרך ההפלגה להודיע שגדולתו מעולה ממעלת כל אדם. ואחד מן התנאים שיש אצלנו ידועים לכל נביא שיהי' בתכלית המדע ואז ינבא אותו הקב"ה. לפי שהוא עקר אצלנו שאין הנבואה שורה אלא על חכם וגבור ועשיר וביארו שאפילו גבור שיהיה כובש את יצרו ועשיר עשיר בדעתו. אבל כשיעמד אדם שאינו מפורסם בחכמה ויאמר שהוא נביא אין אנו מאמינים אותו. כל שכן אם יאמר אחד מעמי הארץ שהוא משיח. ואחת הראיות שהוא עם הארץ שצוה לפזר אדם כל ממונו ושיתנדבו לעניים. וכל השומעים לו הם טפשים והוא חוטא שעושה הפך התורה הואיל ואין ראוי לתורתנו לעשות צדקה מכל ממונו אלא מקצתו. שכן כתוב אך כל החרם אשר יחרים לאיש לה' מכל אשר לו ואמרו מקבלי השמועה מכל אשר לו ולא כל אשר לו. ושמו לנדבה גדר וגבול והוא החומש אמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש. ואין ספק ששכלו ולבו שנשאווה לומר שהוא משיח הוא אשר נשאו לצוות בני אדם לצאת מכל קניינם להתנדבו לעניים ונעשו להם עניים והעניים עשירים. וחייבו עצמם מן הדין להחזיר להם ממונם. ויהי' הממון על הדרך הזה בין העניים והעשירים חוזר חלילה וזו סכלות מבוארת. אבל איכות עמידת המשיח ובאיזה מקום יראה, בתחלה יראה בארץ ישראל כי בארץ תהיה תחתת הראתו שנאמר (מלאכי ג' א') ופתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים ומלאך הברית אשר אתם חפצים הנה בא אמר ה' צבאות אבל איכות עמידתו דע שלא תדע עמידתו קודם היותה עד שיאמ עליו שהוא בן פלוני וממשפחה פלונית. אבל יעמד איש שלא נודע קודם הראותו והאותות והמופתים שיראו על ידו הן הן הראיות על אמתת יחושו. שכן אמר הקב"ה כשספר לנו עניין זה. הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח. ואמר ישעיהו כמו כן כשיראה מבלי שיודע לו אב ואם ומשפחה ויעל כיונק לפניו וכשרש וגומר (ישעיה נ"ג ב'). ואחר שיגלה בארץ הצבי ויקבץ כל ישראל לירושלים ולשאר ארצות אז תמשך האומה ותתפשט ממזרח מערב עד שיגיעו לכם אל ארץ תימן וליושבים אחריכם בארץ הודו. שכן כתוב על ידי ישעיהו (שם י"ח ב') השולח בים צירים ובכלי גומא על פני מים לכו מלכאים קלים אל גוי ממשך ומורט אל עם נורא מן הוא והלאה גוי קו קו ומבוסה אשר בזאו נהרים ארצו וגומר אל מקום שם ה' צבאות הר ציון. אבל כלל מעלותיו שיסופר בהם על ידי כל הנביאים ממשה רבינו תחלתם עד מלאכי שהוא סופם תוכל אתה ללקוט אותם מן הארבע ועשרים ספרים. אבל המדה המיוחדת לו היא בשעה שיגלה יבהלו כל מלכי ארץ משמעו ויפחדו ותבהל מלכותם, ויתנכלו איך לעמוד כנגדו בחרב או בזולתה, כלומר שלא יוכלו לטעון ולערער עליו ולא יוכלו להכחישו,

אלא יבהלו מן המופתים שיראו על ידו וישימו ידם לפיהם שכן אמר ישעיהו בעת שספר שישמעו המלאכים לו אמר (שסנ"ב ט"ו) עליו יקפצו מלכים פיהם כי אשר לא ספר להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו. ואמר שימית כל מי שירצה להמיתו בדברו ולא יוכל להמלט ולהנצל ממנו. שכן אמר (שם י"א ד') והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע. אבל הסתלק החרום והמלחמה ממזרח שמש וממערבה אין זה בתחלת הגלותו אלא אחר מלחמות גוג ומגוג כמו שבאר יחזקאל עליו השלום. ואינו רואה שזה שעמד בארצכם יש בו מכל אלו ואתה ידעת שאותו האיש עם כל הגדולות שסמכו לו שעשה מתחיית המתים כמו שעלה בדעתם ומן המופתים ההם שהם מכחישים בהם ועדיין כשנשלים עמהם כל דבריהם על דרך הוראות הטענה לא ימלטו עמנו בטענתם שטוענים שהוא המשיח, שאנחנו נראה להם בכתובים אלף אותות או קרוב שלא היו. ואפילו על דרך טענתם היאחזו למעלה זאת אלא כל הרוצה לעשות עמו שחוק ולצנות. וסוף דבר שזה האיש אלו היה אומר מה הוא אומר בזדון ובקלות היה מחוייב אצלי מיתה, אבל מה שהוא קרוב לדעתי והוא האמת שהשתטה ונפסד ציורו ורעיונו. והנני מראה לכם עצה טובה לכם ולו והוא שיהיה חבוש ימים עד שיתפרסם אצל הגוים כלומר שהוא נפסד בציורו ורעיונו ואבוד שכלו ותודיעו הדבר ותפרסמו אותו בעולם ואחרי כן תתירוהו ותצילו עצמו בתחלה. לפי שכשישמעו הגוים עליו שטען על עצמו שהוא משיח אחר שעשיתם בו המעשה הזה יהיו מלעיבים בו כמו שדנים לאיש משגע ומשתטה כמותו ותצילו נפשכם מרעתם של גוים. ואם תתרשלו בדבר זה עד שיתפרסם לגוים תמיתו אותו וח"ו שלא יסבב עליכם רגז. ואתם אחינו ידוע לכם שהקב"ה הפילנו במהמרות עונותינו בתוך אומה זו שהיא אומת ישמעאל שרעתם חזקה עלינו והם מתחכמים להרע ולמאוס אותנו כמו שגזר עלינו יתברך ואויבינו פלילים. ושלא תעמוד על ישראל אומה יותר אויבת ממנה ולא אומה שהרעה בתכלית הרעה לדלדל אותנו ולהקטין אותנו ולמאוס אותנו כמוהם. שאפילו דוד המלך עליו השלום כשראה ברוח הקודש כל הצרות העתידות לישראל התחיל לצעוק ולקונן בלשון האומר מרעת בני ישמעאל ואמר (תהלים ק"כ ה') אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר. וראו איך זכר קדש משאר בני ישמעאל לפי שהמשגע הוא מבני קדר כמו שהוא מפורסם מיחוסו. ועוד דניאל לא ספר קטנותו ודלדולנו אלא במלכות משמעאל שתכנע במהרה, שכן אמר (דניאל יא) ותפל ארצה מן הצבא ומן הכוכבים ותרמס. ואנחנו בעודנו סובלים שעבודם וכזביהם ושקרונם למעלה מיכולתנו אין ביכולת האדם כח לסבול. ויהי כמו שאמר דוד עליו השלום (תהלים ל"ח י"ד) ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו. וכמו שהוכיחונו רבותינו

לשאת כזבי ישמעאל ושקרו לשתוק ממנו. וסמכו זה לפסוק שכתוב בשם בניו ושמשמע ודומה ומשא שמע דום ושא. וכבר הסכמנו כולנו גדולים וקטנים לסבול שעבודם שכן אמר ישעיהו עליו השלום (ישעיה ג' וי"ו) גוי נתתי למכים ולחיי למורטים פני לא הסתרתני מכלימות ורוק. ועם כל זה לא נוכל להנצל מרב רעתם ופחזותם בכל זמן. וכל זמן שאנו רודפים שלומם הם רודפים אחרינו בחרום ובמלחמה כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים ק"כ ז') אני שלום וכי אדבר המה למלחמה. כל שכן אם נעורר עלינו ונקרא במלכות בדברים בטלים ושקר הלא נסכן בנפשותינו ונבא לידי מיתה. ויש עליכם לדעת כי בתחלת מלכות ישמעאל עמד איש בעבר הנהר ואמר שהוא משיח ויצא בכלל עשרת אלפים מישראל והיתה האות שלו שלן מצורע והשכים בריא ולא נשלם עסקו ולא עמדה עצתו וחזר ונשאר ישראל אחריו בערי אספיהן בעצם הגלות והתחדשו עליהם בגללו צרות. וכמו כן עמד איש א' במערב במדינת פאס היום מ"ה שנה ואמר שהוא מבשר ושלוחו של משיח, ואמר שבאותה שנה יגלה ולא יצא דברו לאור והתחדשו לישראל בגללו צרות. והודיעני הדבר הזה מי שהיה מצוי בכל. וקודם זה כמו עשר שנים עמד בארצות ספרד במדינות קרטבה איש א' ואמר שהוא משיח וכמעט קט היתה כליה על שנאיהם של ישראל בגללו. וקודם זה כמו למ"ד שנה עמד אחד בצרפת ואמר שהוא משיח ועשה אותות לפי סברתם והרגוהו הצרפתים והרגו עמו כלל מקהילות הקודש. ואלה הדברים שקדמה הבטחתם על ידי הנביאים שהודיעונו כמו שאמרתי לכם. שבקרוב לימות המשיח האמת ירבו הטוענים והחושבים שכל אחד מהם משיח ולא תעמד טענתם ולא תתאמת ויאבדו הם ויאבדו עמהם רבים. ולפי שידע שלמה עליו השלום ברוח הקודש שהאומה הזאת בארץ זמן גלותה תפצר להתנועע בלא עתה הראויה ויאבדו בשביל זה ויבואו עליהם צרות, והזהיר מלעשות זה והשביע האומה על דרך משל ואמר השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ ואתם אחינו אהובינו קבלו עליכם שבועתו ואל תעירו את האהבה עד שתחפץ. ובורא העולם במדת רחמים יזכור אותנו ואתכם לקבץ גליות נחלתו וחבלו לחזור בנועם ה' ולבקר בהיכלו ויוציאנו מגיא הצלמות אשר הושיבנו בו. ויסיר מחשך עינינו ומאפל לבנו ויקיים בימינו ובימיכם העם ההולכים בחושך ראו אור גדול ישבי בארץ צלמות אור נגה עליהם. ויחשיך באפו ובעברתו על כל הקמים עלינו. ויאיר מחשכינו כאשר הבטיחנו כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה. ושלוש עליך ידידנו יקירנו בעל החכמות אוסף התבונות ועל כל התלמידים אחינו ועל כל עם הארץ שלום באור וזרח ורב שלם עד בלי ירח אמן סלה. ואנה בבקשה

דכ אגרת תימן

ממך שתשלח העתקת האגרת הזאת לכל קהל וקהל לחכמים ולזולתם לחזק אמונתם ולהעמיד רגלם לבל תמעד. ותקרא אותה על הקהל ועל היהודים כדי שתהיה ממצדיקי הרבים אחר שתזהר ותשמר תכלית ההזהרה והשמירה משום רשע שלא יפרסם ולא יגלה הדבר לאומות הישמעאלים שמא יתחדש דבר שיצילנו השם ברחמיו ממנו. ואף על פי שכתבתי אותו הייתי מתירא מזה הרבה מאוד אבל ראיתי שהצדקת הרבים דבר שאין ראוי לפחד עליו מן הסכנה. ואף בכל זה ששגרתי אותו לכם סוד ה' אל יראיו וכבר הבטיחונו החכמים שקבלו מן הנביא עליו השלום ואמרו שלוחי מצוה אינן ניזוקין ואין לנו מצוה גדולה מזו ושלוש על כל ישראל אמן. נשלם אגרת תימן.